

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавська державна аграрна академія
Інститут проблем природокористування та екології
Національної академії наук України
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
Житомирський національний агроекологічний університет
Університет Хоентайм, м. Штутгарт (Німеччина)
Курганська державна сільськогосподарська академія ім. Т.С. Мальцева
Вагенінгенський університет і науково-дослідний центр, м. Вагенінген (Нідерланди)
Казахський агротехнічний університет імені Сакева Сейфуліна
Опольський політехнічний університет, м. Ополя (Польща)

II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ – КОНФЕРЕНЦІЯ

"ЕФЕКТИВНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО-СТАБІЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ: АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТИ"

Збірник матеріалів
28 листопада 2018 року

м. Полтава

ПОРУШЕННЯ ГРУНТОВОГО ПОКРИВУ ВНАСЛІДОК ДІЯЛЬНОСТІ ДП «ЗАВОД ПОРОШКОВОЇ МЕТАЛУРГІЇ» Вензліцький О.О., Строкаль В. П.	166
ЗЕМЛІ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ ПОЛТАВЩИНИ Смоляр Н. О., Казан С. М., Смоляр О. В.	167
ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ УКРАЇНИ Чуприка Ю. Ю.	169
Розділ VII. АГРОЕКОЛОГІЧНІ, СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ СКЛАДОВІ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО СТАБІЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ	171
ПРОБЛЕМИ НАГРОМАДЖЕННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ І ВИКИДІВ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН В АТМОСФЕРУ НА ТЕРИТОРІЇ ГІРСЬКИХ РАЙОНІВ ЛЬВІВЩИНИ Лопотич Н. Я., Онисковець М. Я., Панас Н. Є	171
РЕАКЦІЯ РІЗНИХ ЗА СКОРОСТІГЛІСТЮ СОРТІВ СОЇ НА ЗРОШЕННІ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ Шия К.М., Мокрушина І.С., Титаренко К.С.	173
ЗНАЧЕННЯ ДОБРИВ У ФОРМУВАННІ ПРОДУКТИВНОСТІ ТОМАТІВ НА ПІВДНІ СТЕПУ УКРАЇНИ Бородай Д.В., Карпенко К.С	176
ВЛИВ НАСІННЕВОЇ ІНФЕКЦІЇ НА ЯКІСТЬ ПОСІВНОГО МАТЕРІАЛУ ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР Пелешенко Ю. О., Кивоть С. О., Поспелова Г. Д., Коваленко Н. П.	179
КУЛЬТУРА СОЇ НА ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЛЯХТА ІІ ВИМОГИ ДО УМОВ ЗВОЛОЖЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ Ворчаков В.А., Галамутько В. В.	181
ПРОДУКТИВНІСТЬ СОЇ ПІД ВПЛИВОМ ТРИВАЛОСТІ ЗРОШЕННЯ ВПРОДОВЖ ВЕГЕТАЦІЇ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ Глинський В. В., Козловець А. В.	184
ЗНАЧЕННЯ БІОПРЕПАРАТІВ У ВПЛИВІ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПЛОДІВ ТОМАТУ В УМОВАХ ЗОНИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ Бородай Д. В., Друзок О. С., Усік В. В.	186
ВПЛИВ БАКТЕРІАЛЬНИХ ПРЕПАРАТІВ НА ЕНЕРГІЮ ПРОРОСТАННЯ ТА СХОЖІСТЬ НАСІННЯ СОНЯШНИКУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ Далашева С. А., Бондар О. М., Хлевний Д. Є.	190
СОРТОВА СПЕЦІФІКА НАСІННЕВОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ У СОЇ Петров А. С., Білявська Л.Г.	193

ЗЕМЛІ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ ПОЛТАВЩИНИ

Смоляр Н. О., Каюв С. М., Смоляр О. В.
м. Полтава, Україна

У сучасних умовах значного антропогенного навантаження на природне середовище досить актуальним є впровадження на різних рівнях сучасних природоохоронних концепцій, серед яких в Європі та Україні значного поширення набула концепція екомережі [6]. Роль екомережі, насамперед, на регіональному рівні є визначальною і багатогранною, оскільки вона є фундаментом для розв'язання її завдань на вищих рівнях (національному та європейському). Формування та реалізація концепції екомережі в регіональному аспекті спрямована на збереження біологічного різноманіття, покращення природних умов середовища життєдіяльності населення, підтримання динамічної рівноваги між узгодженим використанням природно-ресурсного потенціалу і забезпеченням на цій основі адекватності інтересів збереження довкілля та сталого розвитку при домінуванні критеріїв, вимог і показників навколишнього середовища [3].

Для Полтавської області набутий вагомий досвід проектування та розробки концепції регіональної екомережі – РЕМ [5].

Концепція РЕМ, ресурси та етапи її розбудови вперше наведені в наукових публікаціях О.М. Байрак [1]. Проблеми питання проектування, розбудови, збереження та відтворення біорізноманітності в межах структурних елементів екомережі, перспективи розбудови локальних екомереж (у межах адміністративних районів області) відображені у багатьох подальших наукових публікаціях і узагальнені в монографії «Регіональна екомережа Полтавщини» серії «Екологічна бібліотека Полтавщини» [5].

Ефективність реалізації завдань РЕМ значною мірою залежить від наявності та кількісних і якісних характеристик її структурних (базових територіальних) елементів, якими виступають (існуючі та перспективні об'єкти природно-заповідного фонду; регіональні та місцеві екокоридори; елементи буферних зон (пасовища, сінокоси, ліси водоохоронного призначення, лісосмути, солончаки, піски, яри, балки та ін.). Землі сільськогосподарського призначення, в тому числі й орні, які складають науковий та природоохоронний інтерес, наприклад, землі органічного землеробства, є ресурсом для включення їх до РЕМ – як до ключових територій, так і до складу буферних зон.

Вислідимо з того, що головним завданням переходу до органічного землеробства є розширене відтворення гумусу як інтегрального показника потенційної родючості, що впливає на всі ґрунтові режими – поживний, водний, повітряний, тепловий і фітосанітарний. За розширеного відтворення ґрунтової родючості відмова від засобів хімізації не тільки не зменшує врожайність сільськогосподарських культур, але й дозволяє збільшити її, а головне – забезпечує отримати екологічно чисту продукцію і зберегти ґрунти.

На Полтавщині такі ресурси зосереджені в Шишацькому районі у приватному підприємстві «Агроєкологія» (ПП), де впродовж майже сорока років успішно запроваджують технології виробництва екологічно безпечної продукції рослинництва й тваринництва, збереження і розширеного відтворення родючості ґрунту, які об'єднані в єдину систему органічного землеробства. Опираючись на ідеї Василя Докучаєва, Володимира Вернадського, видатного аграрія Герентія Мальцева, Герой України Семен Свиридонович Антоненко створив власну модель системи органічного землеробства, філософським підґрунтям якої стали концептуальні основи розвитку біосфери.

Філософія системи органічного землеробства Семена Антоненка базується на створенні агроєкосистем, максимально наближених до природних формацій. Система враховує базовий принцип розвитку планети, оскільки виникнення життя на Землі було забезпечено двома глобальними процесами, які й зараз, і в майбутньому будуть підтримувати розвиток

біосфери. До них належить фотосинтез і азотфіксація в усіх її проявах. Саме регулюванню цих процесів найбільшою мірою і підпорядковане органічне землеробство, оскільки його технологічні прийоми забезпечують ефективне використання позитивних факторів навколишнього середовища, насамперед, шляхом збільшення їх питомої ваги у процесі продукування основних біотичних компонентів. Технологічні заходи системи базуються на: науково-обґрунтованій структурі посівних площ і спеціалізованих сівозмінах із насиченням багаторічними бобовими травами до 25-27%; м'якому обробітку ґрунту, що зберігає природну структуру орного шару, не руйнуючи в ньому вертикальну орієнтацію пор аерації; використанні багаторічних бобових трав, сидератів та внесенні науково обґрунтованих норм органічних добрив, що забезпечує рослини поживними речовинами і позитивний баланс гумусу; застосуванні екологічно безпечних агротехнічних і біоценологічних заходів у технологіях вирощування сільськогосподарських культур. На перший погляд це давно відомі істини землеробства, але в органічній системі кожен із цих напрямів наповнений новими прийомами, спрямованими на створення екологічної ситуації, яка сприяє отриманню потенціальної продуктивності культурних рослин, без використання агрохімікатів [4].

Найоптимальнішим шляхом збереження земель, які використовують для органічного землеробства, є на сьогодні їх природозаповідання, тобто включення до складу природно-заповідного фонду України з відповідним режимом використання та збереження, і до регіональної екомережі як важливих ресурсних природних компонентів. На нашу думку, землі органічного землеробства найкраще забезпечувати охороною у складі національних природних та регіональних ландшафтних парків як об'єктів поліфункціонального призначення, а саме включаючи їх до господарської зони таких парків, де передбачено традиційне раціональне їх використання.

Останні десять років на Полтавщині ця ідея реалізується на початковому етапі при розробці концепції створення регіонального ландшафтного парку «Лісостеповий чорноземний» у Шишацькому районі.

Проектований парк згідно з матеріалами попереднього обґрунтування доцільності його створення [3] буде охоплювати заплави, лісостепові, лучностепові ландшафти з найменш порушеними природними та напівприродними наземними й водними екосистемами Шишацького природного ядра, яке є структурним елементом РЕМ Полтавщини вздовж Північного регіонального екокоридору та національного Галицько-Слобожанського. Важливий природний ресурс проектного парку складають агроландшафти із еталонними чорноземами, які знаходяться у віданні та використанні ПП «Агроекологія» і потребують охорони в умовах сучасних екологічних ризиків і загроз.

Бібліографічний список

1. Байрак О.М. Сучасний стан та перспективи розбудови регіональної екомережі Полтавської області / О.М. Байрак // Збірник наукових праць Полтавського педагогічного університету. – Серія «Екологія. Біологічні науки». – 2008. – Випуск 7 (63). – С. 99-108.
2. Байрак О.М. Ландшафтна, біотична і агроекологічна цінність проектного регіонального ландшафтного парку «Лісостеповий чорноземний» (Полтавська область) / О.М. Байрак, В.В. Лукіша, К.В. Полянська, М.В. Богомаз // Екологічні науки. Науково-практичний журнал. – 2015. – №9. – С. 27-34.
3. Мамалюк О.А. Реалізація концепції екомережі в регіональному аспекті / О.А. Мамалюк // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2013. – Вип. 1. – С. 60-65.
4. Писаренко В.М. Система органічного землеробства агроеколога С.С. Антонця / В.М. Писаренко, А.С. Антоненко, Г.В. Лук'яненко, П.В. Писаренко. – Полтава, 2016. – 131 с.
5. Регіональна екомережа Полтавщини / Колектив авторів : [за заг. ред. О.М. Байрак]. – Полтава : Верстка, 2010. – 214 с.
6. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Головні ризики екомережі України / Ю.Р. Шеляг-Сосонко // Розбудова екомережі України : [за заг. ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонка]. – К. : Програма розвитку ООН. Проект «Екомережі», 1999. – С. 13-22.